

مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود

عیسی جوانمرد^۱

دانشجوی دکترای حسابداری دانشگاه آزاد واحد دماوند- ایران

حسین اجاقی^۲ ©

دانشجوی دکترای مهندسی مالی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز - ایران

(تاریخ دریافت: ۳۰ فروردین ۱۳۹۵؛ تاریخ پذیرش: ۲۳ تیر ۱۳۹۵)

در این پژوهش نقش نظارتی مؤسسات حسابرسی کوچک بر مدیریت سود^۳ مورد بررسی قرار گرفته است، که به طور مشخص، رابطه میان مدیریت سود و بکارگیری مؤسسات حسابرسی کوچک بررسی می شود. این مطالعه از طریق رسیدگی به گروه مشخصی از مؤسسات حسابرسی که در حرفه و بازار حسابرسی کوچکترین می باشند، به بررسی این امر می پردازد که آیا رابطه معناداری بین مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود وجود دارد یا خیر؟ در راستای پاسخ به این سوال اطلاعات صورتهای مالی ۱۰۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش متغیر مدیریت سود با استفاده از مدل تعدیل شده جونز و مؤسسات حسابرسی کوچک با توجه به گروه بندی انجام شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار، تعیین شد. یافته های تجربی پژوهش، نشان می دهد که بین مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه ای معنادار وجود دارد.

واژه های کلیدی: مؤسسات حسابرسی کوچک، مدیریت سود، کیفیت حسابرسی، اقلام تعهدی اختیاری.

^۱ javanmard_eisa@yahoo.com

^۲ hosseinojaghi92@yahoo.com

^۳ Earning Management

مقدمه

یکی از اهداف گزارشگری مالی، ارائه اطلاعاتی است که برای سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و دیگر کاربران فعلی و بالقوه در تصمیم گیری های مربوط به سرمایه گذاری و اعتباردهی و سایر تصمیم ها، سودمند باشد. یکی از معیارهای مهمی که گروه های مزبور برای برآورد قدرت سودآوری شرکت، پیش بینی سودهای آینده و رسیک های مربوط به آن و هم چنین ارزیابی عملکرد مدیریت استفاده می کنند، سودهای جاری و گذشته شرکت است. سود نیز خود متشکل از اقلام نقدی و تعهدی است و اقلام تعهدی سود تا حدود زیادی در کنترل مدیریت هستند و وی می تواند برای بهتر جلوه دادن عملکرد شرکت و افزایش قابلیت پیش بینی سود های آینده در اقلام تعهدی سود دست برده و به اصطلاح امروزی سود را مدیریت کند [5].

حسابرسان در صورت درک انگیزه ها و روش هایی که در پس مدیریت نادرست سود است، می توانند موثرترین افراد در ممانعت از آن باشند. حسابرسان مستقل باید برای جلوگیری از رویه های حسابداری گمراه کننده تلاش و مبارزه کنند، چرا که آنها نه تنها دارای دانش عمیق در موضوع های حسابداری و گزارشگری هستند، بلکه به کمیته حسابرسی و هیئت مدیره دسترسی دارند که مسئول بررسی دقیق تصمیم گیرندگان گزارشگری شرکت اند. در نتیجه، حسابرسان در کاهش مدیریت سود غلط و کمک به حفظ و افزایش اعتماد عمومی به گزارشگری مالی نقش اول را ایفا می کنند [4].

حرفه حسابرسی در مسیری باریک حرکت می کند، به طوری که هر انحراف جزئی از این مسیر باعث آسیب دیدگی حرفه می شود. چراکه حسابرسان از یک طرف همچون سایر واحدهای اقتصادی نیازمند مشتریانی هستند که در قبال ارائه خدمات به آنها، کسب درآمد کنند و از طرفی دیگر بایستی استقلال حرفه ای خود را حفظ کرده و تحت تاثیر و نفوذ مشتریان خود قرار نگیرند. به عبارت دیگر حسابرسان هم باید رضایت مشتریان را به دست آورند و هم برای ارائه نظر صحیح به جامعه استفاده کنندگان دارای تضاد منافع، تلاش همراه با صداقت از خود نشان دهند. وابستگی مالی حسابرسان به صاحبکاران، عامل انگیزشی منفی برای گزارشگری تحریف ها است. هرچه موسسه های حسابرسی، وابستگی مالی بیشتری به صاحب کاران خود داشته باشند، احتمال مصالحه بین حسابرس و صاحبکار برای صدور گزارش دلخواه افزایش می یابد [3].

کیفیت حسابرسی

از کیفیت حسابرسی تعریف های گوناگونی کرده اند. در ادبیات حرفه ای کیفیت حسابرسی در رابطه با میزان رعایت استاندارد های حسابرسی مربوطه تعریف می شود. در مقابل پژوهشگران حسابداری ابعادی چندگانه برای کیفیت حسابرسی قائلند و این ابعاد اغلب به تعاریفی که ظاهری متفاوت دارند منجر می شود عمومی ترین تعریف ها از کیفیت حسابرسی عناصر زیر را در بر می گیرد:

- احتمال وجود اشتباهات عمده در صورت های مالی که حسابرس بتواند آنها را کشف و گزارش کند.

• احتمال این که حسابرِس برای صورت های مالی حاوی اشتباهات با اهمیت گزارش مشروط صادر نکند.

• سنجه ای برای توان حسابرِس در کاهش اشتباهات و تحریفات جانبدارانه و بهبود کیفیت داده های حسابداری.

• دقت اطلاعاتی که حسابرِس درباره آنها گزارش صادر کرده است .

تعاریف مذکور درجات متفاوتی از ابعاد شایستگی و استقلال حسابرسان در انجام حسابرسی (استقلال واقعی) و همچنین چگونگی درک استفاده کنندگان از استقلال آنها را در بر می گیرند [6]. مطالعات بکر^۱ (۱۹۹۸) و فرانسیس^۲ (۱۹۹۹) برای محیط های غیر IPO نشان می دهد که کیفیت بالاتر حسابرسی، با سطوح کاسته شده مدیریت سود همراه است. شرکت های با عملکرد ضعیف تجاری که وجوه نقد حاصل از عملیات کمی گزارش کرده اند، به منظور گمراهی بازار ویا دلایل دیگر سود گزارش شده خود را از طریق افزایش اقلام تعهدی اختیاری، افزایش می دهند، به عبارت دیگر بین وجوه نقد حاصل از عملیات و اقلام تعهدی اختیاری رابطه معکوس وجود دارد. در نهایت یک موسسه حسابرسی مستقل و با مهارت (با کیفیت بالا) قادر است ارائه های نادرست حسابرسی را شناسایی و در راستای درست کردن آن ارائه های نادرست و گزارش اطلاعات مالی قابل اتکا بر صاحبکار خودتاثیرگذار باشد [8].

دی آنجلو (۱۹۸۱)^۱ کیفیت حسابرسی را به عنوان احتمال مشترک توانایی یک حسابرِس برای کشف و گزارش یک تخلف تعریف می کند. گزارش یک تخلف مستلزم استقلال حسابرِس، و کشف تقلب با خصوصیات توانایی حسابرِس از جمله تخصص، تجربه، و دانش در ارتباط می باشد. از این عوامل، حجم عظیمی از پژوهش ها، چند شرکت حسابرسی بزرگ را به عنوان حسابرسان با کیفیت بالا در نظر می گیرند. پژوهش پیش رو، شرکت های حسابرسی کوچک تر را در کانون توجه قرار داده و موضوع اندازه شرکت حسابرسی را مورد بازبینی قرار می دهد.

اندازه موسسه حسابرسی

مهمترین شاخص حسن شهرت حسابرِس، اندازه مؤسسه حسابرسی است. از دیدگاه نظری چندین دلیل برای رابطه مستقیم مورد انتظار بین حسن شهرت حسابرِس و توانایی نظارت حسابرِس وجود دارد. مؤسسات معتبرتر در مقام مقایسه با مؤسسات کم اعتبارتر و کوچک تر حسن شهرت بیشتری را وثیقه می گذارند و با احتمال کمتری از اشتباهات با اهمیت با مخاطره دعوی حقوقی چشم می پوشند. مؤسسات حسابرسی بزرگ به طور واضح منابع بیشتری را برای هدایت آزمون های حسابرسی دارند. اکثر پژوهش های تجربی کیفیت محصول این فرض هستند که حسابرسان بزرگ تر (دارای نام تجاری) در مقایسه با حسابرسان کوچک تر (فاقد نام تجاری) توانایی نظارت بیشتری دارند. ذخایر احتیاطی برای

^۱ Becker, 1998

^۲ Francis, 1999

^۳ DeAngelo

صاحبکارانی که حسابرسان صاحب نامی ندارند در مقام مقایسه با حسابرسان صاحب نام (بزرگ و دارای نام تجاری) بیشتر است. دی آنجلو کیفیت حسابرسی را با واژه اعتبار حسابرسان تعریف کرده است. او اظهار می دارد که ذی نفعان می توانند از اندازه مؤسسه حسابرسی به عنوان جانشین حسن شهرت حسابرسان استفاده نمایند. وی استدلال می کند که اگر به کارگیری صاحبکار خاص در میان صاحبکاران حسابرسی خاص یکسان است، آنگاه حسابرسان بزرگتر که تعداد صاحبکاران بیشتری دارند، در راستای تلاش برای حفظ هر صاحبکار انگیزه کمی برای قصور در افشاء تحریف کشف شده دارند، مطالعات بررسی کننده رابطه اجزای کیفیت سود مشخص می کنند که اگرچه صاحبکاران حسابرسی شده توسط حسابرسان دارای نام تجاری می توانند انگیزه های بیشتری برای مدیریت سود داشته باشند، اما حسابرسان دارای نام تجاری مدیریت سود را محدود می نمایند [2].

شرکت های بزرگ حسابرسی به احتمال کمتری اقدام به اجرای حسابرسی کم کیفیت می کنند زیرا این شرکت ها به خاطر از دست دادن مشتریان و هزینه های حسابرسی در هنگام شکست حسابرسی، زیان بیشتری می بینند. شرکت های دارای انگیزه برای هموار سازی (مدیریت سود) به سمت بالا (به سمت پایین) به طور قابل ملاحظه ای از اقلام تعهدی اختیاری در مدیریت سود استفاده می کنند این در حالی اتفاق می افتد که این شرکت ها بوسیله شرکت های بزرگ حسابرسی، حسابرسی نمی شوند [9].^۱

همان طور که اشاره شد، مهمترین شاخص اندازه گیری حسن شهرت حسابرسان، اندازه مؤسسه حسابرسی است که این دو با هم رابطه مستقیم دارند طوری که هر چه اندازه حسابرسان بزرگتر باشد کیفیت حسابرسی هم بالاتر خواهد بود. شرکت های با اندازه حسابرسی بزرگ تر علاوه بر شهرت و اعتبارشان، در امر آموزش کارکنان و حفظ استقلال (ظاهری و واقعی) در برابر صاحبکاران و دیگر موارد مهم اثر گذار در افزایش کیفیت حسابرسی موفق عمل می کنند.

ما نیز در این پژوهش با توجه به گروه بندی انجام شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار، کوچک یا بزرگ بودن موسسات تعیین می کنیم. طبق گروه بندی سازمان بورس اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران موسسات حسابرسی معتمد بورس به چهار گروه تقسیم شده اند، که در این گروه بندی سازمان حسابرسی به همراه چند مؤسسه حسابرسی دیگر عضو جامعه حسابداران رسمی که در گروه اول قرار دارند مؤسسه حسابرسی بزرگ و دارای اعتبار و شهرت بالا و در مقابل سایر مؤسسات حسابرسی که در دوم تا چهارم قرار دارند، به عنوان مؤسسات دارای اعتبار و شهرت پایین (مؤسسات حسابرسی کوچک) در نظر گرفته می شوند.

پیشینه ی تحقیق

- مؤسسات حسابرسی کوچک رابطه ای مثبت و معنی دار با مدیریت سود دارد (هوچی هانگ، ۲۰۱۲).

- بین مدیریت سود و کیفیت حسابرسی ارتباط وجود داشته و همچنین کیفیت بالای موسسات بزرگ حسابرسی در کشور هایی که دارای هم محوری مالیاتی هستند باعث محدودیت (کاهش) در مدیریت سود می شود. (برندا ون تندلو و استرالین ۲۰۰۸)
- کیفیت حسابرسی میزان اقلام تعهدی اختیاری و مدیریت سود را کاهش می دهد. قابل ذکر است محققان برای اندازه گیری کیفیت از معیارهای اندازه و شهرت حسابرسی استفاده کرده اند. (سجادی و مهدی عربی، ۱۳۸۹).
- بین مدیریت سود و اندازه حسابرسی، یک رابطه مثبت ولی غیر معنی دار و همچنین بین مدیریت سود و دوره تصدی حسابرسی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد (دکتر نمازی، انور بایزیدی و سعید جبارزاده کنگرلویی ۱۳۹۰).
- ده موسسه ی بزرگ حسابرسی در چین بیشتر از موسسه های دیگر موجب کاهش مدیریت سود می شوند (مینگ، ۲۰۰۷).
- بین مدیریت سود و کیفیت حسابرسی ارتباط معنی داری وجود دارد، به این صورت که بالاتر بودن کیفیت حسابرسی موجب کاهش مدیریت سود در این شرکتها می شود (چن و همکاران، ۲۰۰۵).
- یک رابطه مثبت بین اندازه موسسه حسابرسی و درک سرمایه گذار از کیفیت سودآوری وجود دارد، در واقع بازار سهام واکنش قوی تری نسبت به سودهای غیر منتظره حسابرسی شده به وسیله موسسات حسابرسی بزرگتر نشان می دهد (چانتنو و همکارانش، ۲۰۰۷).

روش تحقیق

روش های مختلفی برای پژوهش وجود دارد که هر یک متناسب با موضوع مورد بررسی و ماهیت زمینه تحقیق در پژوهش های علوم انسانی ارزشمند است. استفاده از هر یک از روش های تحقیق به ماهیت و زمینه تحقیق، فعالیت های لازم برای نتیجه گیری و میزان احساس مسئولیت محقق در مقابل نتایج و اهداف تحقیق بستگی دارد. این پژوهش به دنبال بررسی میزان همبستگی بین متغیرهای عملیاتی در یک دسته شرکت های نمونه است که نوع داده های آنها تاریخی (پس رویدادی) می باشد و با توجه به اینکه محققین قصد دستکاری در متغیرها به جهت سنجش آثار آن روی متغیر دیگر نیستند (تحقیقات آزمایش و شبه آزمایش)، در نتیجه نوع روش تحقیق ما توصیفی- همبستگی می باشد. به عبارت دیگر، در این تحقیق به بررسی وجود رابطه و همبستگی بین متغیرها از طریق رگرسیون می پردازیم.

قلمرو زمانی و جامعه آماری

قلمرو زمانی پژوهش حاضر، سال های بین ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ (دوره آزمون) را در بر می گیرد، البته باید ذکر نمود که پارامترهای مدل تعدیل شده جونز (دوره رویداد) طی سال های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۲ برآورد گردیده اند.

جامعه ی آماری پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به استثنای بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری و شرکت هایی که فعالیت اصلی آنها در زمینه سرمایه گذاری است، تشکیل

می‌دهد. اطلاعات مربوط به شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و مؤسسات مالی اعتباری، به دلیل همگن نبودن اطلاعات مالی آن‌ها با سایر شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران، کنار گذاشته شده است.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

در این پژوهش از روش حذف سیستماتیک برای نمونه‌گیری استفاده شده است، به نحوی که کلیه شرکت‌های عضو جامعه آماری که دارای شرایط زیر بوده‌اند، به عنوان شرکت‌های عضو نمونه انتخاب شده‌اند:

۱. شرکت‌های مورد نظر جزو بانک‌ها، واسطه‌گری مالی، لیزینگ و شرکت‌های بیمه نباشند.
  ۲. سهام شرکت حداقل هر سه ماه یک بار معامله شده باشد.
  ۳. پایان سال مالی شرکت، منطبق بر ۲۹ اسفند ماه باشد.
  ۴. شرکت‌های مورد نظر از ابتدا تا انتهای پژوهش در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.
  ۵. تمامی داده‌های مورد نیاز آن‌ها در طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۲ در دسترس باشد.
- توجه به شرایط یاد شده، منجر به انتخاب ۱۰۵ شرکت به عنوان نمونه آماری برای آزمون فرضیه این پژوهش شد.

یافته‌های تحقیق

محاسبات رگرسیون اندازه‌گیری مدیریت سود (مدل جونز)

برای اینکه بتوانیم فرضیات پژوهش را مورد آزمون قرار دهیم ابتدا بایستی با استفاده از برآورد ضرایب مدیریت سود انجام پذیرد و بعد از آن وارد مدل آماری نماییم تا بتوانیم مدل را مورد بررسی و آزمون آماری قرار دهیم. برای این کار از مدل جونز تعدیل شده استفاده شد، که نتایج حاصل از برآورد ضرایب برای محاسبه مدیریت سود به صورت زیر می‌باشد:

جدول (۱) ضرایب معادله رگرسیون برای متغیرهای مدل جونز

مدل	علامت اختصاری	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	سطح معنی داری	Collinearity Statistics		
		B	خطای معیار B ضریب ستون	Beta		تلورانس	عامل تورم واریانس	
1	(Constant)	364034.505	57584.060		6.322	.000		
	1/TA	-4.242E10	9.060E9	-.172	-4.683	.000	.984	1.016
	SALAE-AR/TA	.294	.021	.508	13.827	.000	.984	1.016
	PPE/TA	-59687.420	10665.551	-.122	-5.596	.000	.978	1.000

با توجه به نگاره بالا، آماره t برای متغیرهای مدیریت سود مدل جونز، در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار می باشد، که مقادیر P -Value بدست آمده در ستون مربوطه گواه بر این مدعا می باشد. معادله رگرسیون به صورت زیر می باشد:

$$\frac{TAC_{i,t}}{TA_{i,t-1}} = 364034.505 * \frac{1}{TA_{i,t-1}} - 4.242E10 * \frac{\Delta SALES_{i,t} - \Delta AR_{i,t}}{TA_{i,t-1}} - 59687.420 * \frac{PPE_{i,t}}{TA_{i,t-1}}$$

حال با توجه به ضرایب بدست آمده در معادله رگرسیونی بالا می توانیم مدیریت سود که متغیر وابسته این تحقیق می باشد را محاسبه نماییم و به آزمون فرضیات تحقیق بپردازیم.

شاخص های توصیفی متغیرها

به منظور شناخت بهتر ماهیت جامعه ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است و آشنایی بیشتر با متغیرهای پژوهش، قبل از تجزیه و تحلیل داده های آماری، لازم است این داده ها توصیف شود. همچنین توصیف آماری داده ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آن ها و پایه ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در پژوهش به کار می رود.

بنابراین، قبل از این که به آزمون فرضیه های پژوهش پرداخته شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه در نگاره شماره (۲) مورد بررسی قرار می گیرد. این نگاره حاوی شاخص هایی برای توصیف متغیرهای تحقیق می باشد. این شاخص ها شامل، شاخص های مرکزی، شاخص های پراکندگی و شاخص های شکل توزیع است.

جدول (۲) شاخص های توصیف کننده متغیرها تحقیق، شاخص های مرکزی، شاخص های پراکندگی و شاخص های

شکل توزیع (Statistics)

علامت اختصاری	DA	SMALL	MVE	ROA	MTB
تعداد داده ها	525	525	525	525	525
میانگین	3.00E+05	0.4495238	1.65E+12	0.136515	0.8757843
میانه	2.75E+05	0	4.25E+11	0.126903	0.6761818
مد	-7.26E+05	0	3.01E+11	.0494 ^a	.03760 ^a
انحراف معیار	4.78E+05	0.4979201	4.13E+12	0.1165419	0.7902423
واریانس	2.28E+11	0.248	1.71E+25	0.014	0.624
چولگی	7.061	0.204	5.072	0.388	2.805
کشیدگی	67.919	-1.966	30.74	1.699	12.847
مینیمم داده	-7.26E+05	0	1.28E+10	-0.3274	0.0376
ماکسیمم داده	6.02E+06	1	4.03E+13	0.6274	6.66553
جمع	1.57E+08	236	8.46E+14	71.5337	459.78677

نگاره (۲) نشان می دهد که متغیرهای تحقیق دارای چه ویژگی هایی هستند، سطر اول این نگاره بیان می کند که تعداد کلیه داده ها برای تمامی متغیرهای مورد مطالعه برابر ۵۲۵ عدد- سال می باشد و سطر دوم میانگین متغیرهای جمع آوری شده را به تفکیک نشان می دهد، که به عنوان مثال بازدهی داراییها ۰,۱۳۶ است. سطر ششم واریانس و پراکندگی متغیرها را حول میانگین نمایش می دهد که واریانس بازدهی داراییها ۰,۰۱۴ می باشد. سطرهاى هفتم و هشتم میزان چولگی و کشیدگی داده ها را نسبت به منحنی نرمال زنگوله ای شکل نشان می دهد که در بین متغیرهای تحقیق بازدهی داراییها با عدد ۰,۳۸۳ دارای کمترین چولگی به سمت راست می باشد و سطر نهم و دهم تغییرات بزرگترین و کوچکترین اعداد را به عنوان دامنه تغییرات توصیف می کند، که در این میان برای متغیر بازدهی داراییها دارای مینیمم داده برابر ۰,۳۲۷۴- و مقدار ماکزیمم برابر ۰,۶۲۷ می باشد.

آزمون فرضیه تحقیق

فرضیه تحقیق: بین موسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد. گاهی دو یا چند متغیر تاثیر عمده ای روی متغیر وابسته ای دارند. در این وضعیت از رگرسیون چندگانه جهت پیش بینی متغیر وابسته استفاده می شود. در رگرسیون چندگانه نیز فرض خطی بودن رابطه بین متغیرها برقرار می باشد و بر همین اساس معادله رگرسیون چند گانه با چهار متغیره شکل زیر تعریف می شود.

$$y = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4$$

فرض صفر و فرض مقابل آن به صورت زیر تعریف می شوند:

H_0 = بین موسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 = بین موسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.

$$\{H_0 : \rho = 0$$

$$\{H_1 : \rho \neq 0$$

جدول (۳): ضریب همبستگی، ضریب تعیین و آزمون دوربین - واتسون بین متغیرهای مستقل و

متغیر وابسته

مدل	ضریب همبستگی چند گانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار تخمین	دوربین - واتسون
۱	.505 ^a	.364	.327	1.41961	1.698

در رگرسیون چند گانه، به جای ضریب همبستگی معمولی، ضریب همبستگی چند گانه را داریم. با توجه به جدول (3) ضریب همبستگی چند گانه بین متغیر مستقل و کنترلی با متغیر وابسته برابر ۰/۵۰۵ است که نشان دهنده همبستگی خوب بین متغیر وابسته با متغیرهای مستقل و کنترلی می باشد.

ضریب تعیین برابر ۰/۳۶۴ است یعنی ۳۶,۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مدیریت سود مدل جونز) را می توان توسط مدل توضیح داد. ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۳۲۷ است. تفاوت ضریب تعیین

و ضریب تعیین تعدیل شده می تواند ناشی از حجم نمونه و تعداد متغیرها باشد . در صورتیکه نمونه کوچک باشد ، ضریب تعیین تعدیل شده برای تفسیر مناسب تر است ، با بزرگتر شدن حجم نمونه این دو ضریب به هم نزدیک می شوند . مقدار خطای معیار تخمین بدست آمده در جدول (3) نشان از کم بودن پراکندگی نقاط حول خط رگرسیون می باشد .

آماره آزمون دوربین - واتسون برابر ۱,۶۹۸ است که در بازه ۱,۵ تا ۲,۵ قرار می گیرد ، بنابراین فرض H_0 (عدم همبستگی بین خطاها) پذیرفته می شود و می توان از رگرسیون استفاده کرد .

جدول (۴) : تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

سطح معنی داری	Fآماره	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
.000 ^a	24.881	50.142	4	200.567	رگرسیون
		2.015	521	1023.769	باقیمانده
			525	1224.335	کل

جدول فوق نشان دهنده آنالیز واریانس برای معنی دار بودن رگرسیون چند گانه می باشد . طبق این خروجی ، معنی داری کل مدل رگرسیون توسط جدول (ANOVA) و از طریق فرضیه آماری زیر آزمون می شود :

$$\begin{cases} H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_k = 0 \\ H_1 : \beta_j \neq 0 \end{cases}$$

دست کم یکی از بتاها صفر نمی باشد

آماره F از تقسیم میانگین مربعات رگرسیون بر میانگین مربعات باقیمانده بدست می آید . در جدول (۴-۹) آماره F برابر ۲۴,۸۸۱ حاکی از معنی دار بودن رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵٪ است. مقدار P-Value بدست آمده گواه بر این مدعاست . بنابراین فرض H_0 رد می شود و وجود رابطه معنی دار بین موسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود تایید می شود .

جدول (۵) : ضرایب معادله رگرسیون (coefficients) متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

مدل	علامت اختصاری	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	آماره t	سطح معنی داری	Collinearity Statistics	
		B	خطای معیار B ضریب ستون				Beta	تلورانس
1	(Constant)	24.809	0.113		219.945	0.000		
	SMALL	0.614	0.13	0.211	4.723	0.000	0.943	1.06

مدل	علامت اختصاری	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	آماره t	سطح معنی داری	Collinearity Statistics	
		B	خطای معیار B ضریب ستون	Beta			تلورانس	عامل تورم واریانس
	MVE	1.59E-13	0.001	0.424	9.843	0.000	0.886	1.129
	ROA	2.275	0.719	0.171	3.164	0.000	0.555	1.802
	MTB	-0.303	0.109	-0.155	-2.771	0.006	0.523	1.911

آزمون‌های مربوط به هر یک از ضرایب رگرسیون یکی از آزمونهای واقعی فرضیه‌ها درباره پارامترهای مدل برای اندازه‌گیری مناسب مدل رگرسیون مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای بررسی معنی دار بودن ضرایب متغیرهای مستقل از آماره t استفاده شده است.

با توجه به جدول (۵)، آماره t برای متغیر مستقل (موسسات حسابرسی کوچک) و متغیرهای کنترلی، در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار می‌باشد، که مقادیر P-Value بدست آمده در ستون مربوطه گواه بر این مدعا می‌باشد. بنابراین فرض H_0 رد می‌شود و نباید این متغیرها را از مدل رگرسیونی خارج کرد. در ستون ضرایب (B) به ترتیب مقدار ثابت و ضریب متغیرهای مستقل در معادله رگرسیون ارائه شده است. در ستون عامل تورم واریانس (VIF) تمامی مقادیر کمتر از ۵ می‌باشد که نشان از عدم هم خطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی است. در ستون ضرایب استاندارد شده بتا، مقدار ضریب بتا موسسات حسابرسی کوچک ۰,۲۱۱ نشان دهنده رابطه نسبتاً خوب بین موسسات حسابرسی کوچک با مدیریت سود می‌باشد.

معادله رگرسیون به صورت زیر می‌باشد:

$$DA_t = 24.809 + 0.614 * SMALL_t + 1.59E - 13 * MVI_{t-1} + 2.275 * ROA_t - 0.303 * MTB_{t-1}$$

همانطور که مدل نشان می‌دهد علامت ضریب b_1 موسسات حسابرسی کوچک مثبت می‌باشد، بنابراین بین موسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه معناداری به صورت مثبت وجود دارد.

تفسیر اثرات متغیر مستقل (موسسات حسابرسی کوچک) بر مدیریت سود

مقدار P-Value بدست آمده موسسات حسابرسی کوچک حاکی از معنی دار بودن ضریب این متغیر با وجود متغیرهای کنترلی در سطح $\alpha=5\%$ می‌باشد. ضریب موسسات حسابرسی کوچک برابر ۰,۶۱۴ می‌باشد که نشان از رابطه مثبت این متغیر با مدیریت سود است و در تفسیر ضریب بتا می‌توان گفت که اگر موسسات حسابرسی کوچک به اندازه ۰,۲۱۱ انحراف معیار تغییر کند به ازای آن ۰,۲۱۱ واحد

به متغیر پاسخ (مدیریت سود) اضافه خواهد شد، به شرط ثابت بودن سایر متغیرهای مدل. بنا بر این بین مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود رابطه معناداری به صورت مستقیم وجود دارد.

نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش تعیین رابطه بین مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. یافته های پژوهش نشان میدهد که در حالت کلی رابطه معنی داری بین مؤسسات حسابرسی کوچک و مدیریت سود وجود دارد. شرکت هایی که از مؤسسات حسابرسی کوچک استفاده می کنند، با احتمال بیشتری درگیر سطوح بالاتر مدیریت سود می باشند (که توسط اقلام تعهدی اختیاری اندازه گیری می شود و نه توسط دستکاری فعالیت های واقعی). در نتیجه مؤسسات حسابرسی کوچک در محدود نمودن استفاده فرصت طلبانه مدیران از اقلام تعهدی اختیاری توانایی کمتری دارند، ولی شواهدی مبنی بر اینکه مؤسسات حسابرسی کوچک در دستکاری فعالیت های واقعی نقش داشته باشند یافت نشد. یافته های این پژوهش درک ما از نقش اندازه مؤسسه حسابرسی در کیفیت حسابرسی را عمومیت می بخشد.

جدول (۶)، رابطه بین متغیرهای توضیحی با متغیر وابسته

متغیر	نوع متغیر	ضرایب استاندارد شده	نتیجه
مؤسسات حسابرسی کوچک	مستقل	۰/۲۱۱	رابطه مثبت و معنی دار
ارزش بازار سهام	کنترل	۰/۴۲۴	رابطه مثبت و معنی دار
نسبت ارزش بازار سهام به ارزش دفتری سهام	کنترل	۰/۱۷۱	رابطه مثبت و معنی دار
بازده دارایی ها	کنترل	-۰/۱۵۵	رابطه منفی و معنی دار

پیشنهادهای مبتنی بر نتایج پژوهش (کاربردی)

- با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و اهمیت موضوع می توان پیشنهادات زیر را ارائه نمود:
- با توجه به رابطه معنی دار و مثبت بین مدیریت سود و مؤسسات حسابرسی کوچک، انتظار می رود جهت سرمایه گذاری در شرکت های بورسی و تهیه ی پرتفوی مناسب، حسن شهرت و اندازه ی حسابرسان شرکتهای سرمایه پذیر را مدنظر قرار دهند، در این راستا می توانند از گروه بندی مؤسسات حسابرسی، صورت گرفته توسط سازمان بورس اوراق بهادار، استفاده نمایند.
- می توان به مجامع عمومی شرکت ها توصیه کرد که از مؤسسات حسابرسی بزرگ تر استفاده نمایند. به سازمان بورس نیز می توان پیشنهاد نمود که در انتخاب مؤسسات معتمد بورس به مؤسساتی که از اندازه یزرگتری برخوردارند توجه بیشتری داشته باشند، همچنین جامعه حسابداران رسمی می تواند

قوانین و شرایطی را برای موسسات حسابرسی تعیین کند که منجر به افزایش کیفیت حسابرسی، استقلال حسابرسان شود.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

برخی از موضوع‌ها که پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های مرتبط آتی مورد بررسی و پژوهش قرار گیرند، به شرح زیر است:

۱. با توجه به اینکه در این پژوهش از مدل تعدیل شده جونز برای محاسبه اقلام تعهدی اختیاری و غیر اختیاری استفاده شده، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از سایر مدل‌ها برای برآورد اقلام تعهدی اختیاری و غیر اختیاری استفاده گردد.
۲. از آنجایی که استقلال حسابرسان نیز ممکن است در تعیین مدیریت سود تأثیر گذار باشد، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی موضوع استقلال حسابرسان نیز در تعیین مدیریت سود مد نظر قرار گیرد.
۳. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی ارتباط بین اندازه حسابرسان و استقلال حسابرسان بررسی گردد.
۴. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی ارتباط بین دوره تصدی حسابرسان و استقلال حسابرسان بررسی گردد.
۵. از آنجایی که در این پژوهش نمونه‌های آماری به تفکیک نوع صنعت مورد بررسی قرار نگرفته است، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی رابطه بین موسسات حسابرسان کوچک و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر نوع صنعت (از جمله بانکها و موسسات بیمه) نیز انجام گیرد.

سایت رسمی www.iaaaar.com

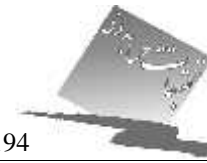
تلفکس ۴۴۸۴۴۹۷۵ - ۴۴۸۴۴۷۰۵

پست الکترونیک iranianiaa@yahoo.com

سایت انجمن حسابداری ایران www.iranianaa.com

فهرست منابع

۱. ابراهیمی کردلر، ع وسید عزیز سیدی، ۱۳۸۷، "نقش حسابرسان در کاهش اقلام تعهدی اختیاری"، فصلنامه حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۴، صفحه ۱۶-۴.
۲. حساس یگانه، ی. و رضا قنبریان، ۱۳۸۵، "کیفیت حسابرسی از دیدگاه نظری و تحقیقات تجربی"، فصلنامه حسابداری رسمی، بهار و تابستان، صفحه ۳۹-۴.
۳. حیدری، ر. باقرآبادی، سید محمد. ۱۳۹۱، "اثر موسسه های حسابرسی بر مدیریت سود"، مجله بازار سرمایه، شماره ۳۰ و ۳۱، مهر و آبان ۱۳۹۱، صفحه ۷۵-۷۸.
۴. رحمانی، ع. ۱۳۸۹، "حسابرسان و مدیریت سود"، مجله حسابرس، شماره ۴۹، صفحه ۱۰۴-۱۱۱.
۵. سجادی، ح. و عربی، مهدی. ۱۳۸۹، "تاثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود"، مجله حسابداری رسمی، جامعه حسابداران رسمی، صفحه ۱۰۴-۱۰۸.
۶. علوی، ح و همکاران، ۱۳۸۸، "بررسی رابطه کیفیت حسابرسی و پیش بینی سود"، فصلنامه تحقیقات حسابداری، انجمن حسابداری ایران، شماره ۳، صفحه ۲۵-۳۳.
۷. نمازی، م. بایزیدی، ا. جبارزاده کنگرلویی، س. ۱۳۹۰، "بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" انجمن حسابداران رسمی، پرتال جامع علوم انسانی.
8. Chambers, D. Payne, J. 2008. "Adiut Qualiti and accrual Reliability": Evidence from the Pre-and Post – Sarbanes-Oxley Periods. Working Paper, Available at SSRN : <http://ssrn.com/abstract=1136787>
9. Chen,K,Lin Lin,K,Zhou,J, 2005, " Audit Quality and Earnings Management for Taiwan IPO firms", **Managerial Accounting Journal** ,vol,20,No,1, pp.86-104
10. Deangelo,L,E,1981."Auditor Size and Audit Quality". **Journal of Accounting and Economics**,Vol,3,No,3,pp.183-199
11. Huang, Huichi,(2012). " Small Audit Firms and Earnings Manipulations" **Business Administration - Dissertations**. Paper 93.
12. Ming, L.2007."Corporate Governance, Auditor Choice and Auditor Switch Evidence from China" A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, **Hong Kong Baptist University**.
13. Tendello.B.,Vanstraelen ,.A,2008,"Earnings Management and Audit Quality in Europe:from the Private Client segment", **European Accounting Review**, vol,17,No,3,pp447-469.

Small Audit Firms and Earnings Management

Eisa Javanmard¹

PhD student in accounting , azad university, damavand branch, Tehran - Iran

Hosein Ojaghi²©

PhD student in financial Engineering, Azad university, Tehran central branch, Tehran -Iran

(Received: 18 April 2016; Accepted: 13 July 2016)

This paper examines the monitoring role of small audit firms on earnings management. Specifically, examine the relationship between earnings manipulations and the use of small audit firms. This paper ,By investigating a specific group of audit firms that are the smallest in the audit market, to analysis whether there is a meaningful relationship between small audit firm and earning management or not?

For answering to this question, we analyze one hundred and five accepted company in Tehran stock for period of 2009 to 2013 in this research earning management variable with use of adjusted Jones model and small audit firms with categorizing at stock companies, our finding comes from testing hypothesis, conform relationship between small audit firms and earning management.

Keywords: Small Audit Firms, Earnings Management.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

¹ javanmard_eisa@yahoo.com

² hosseinojaghi92@yahoo.com ©(Corresponding Author)